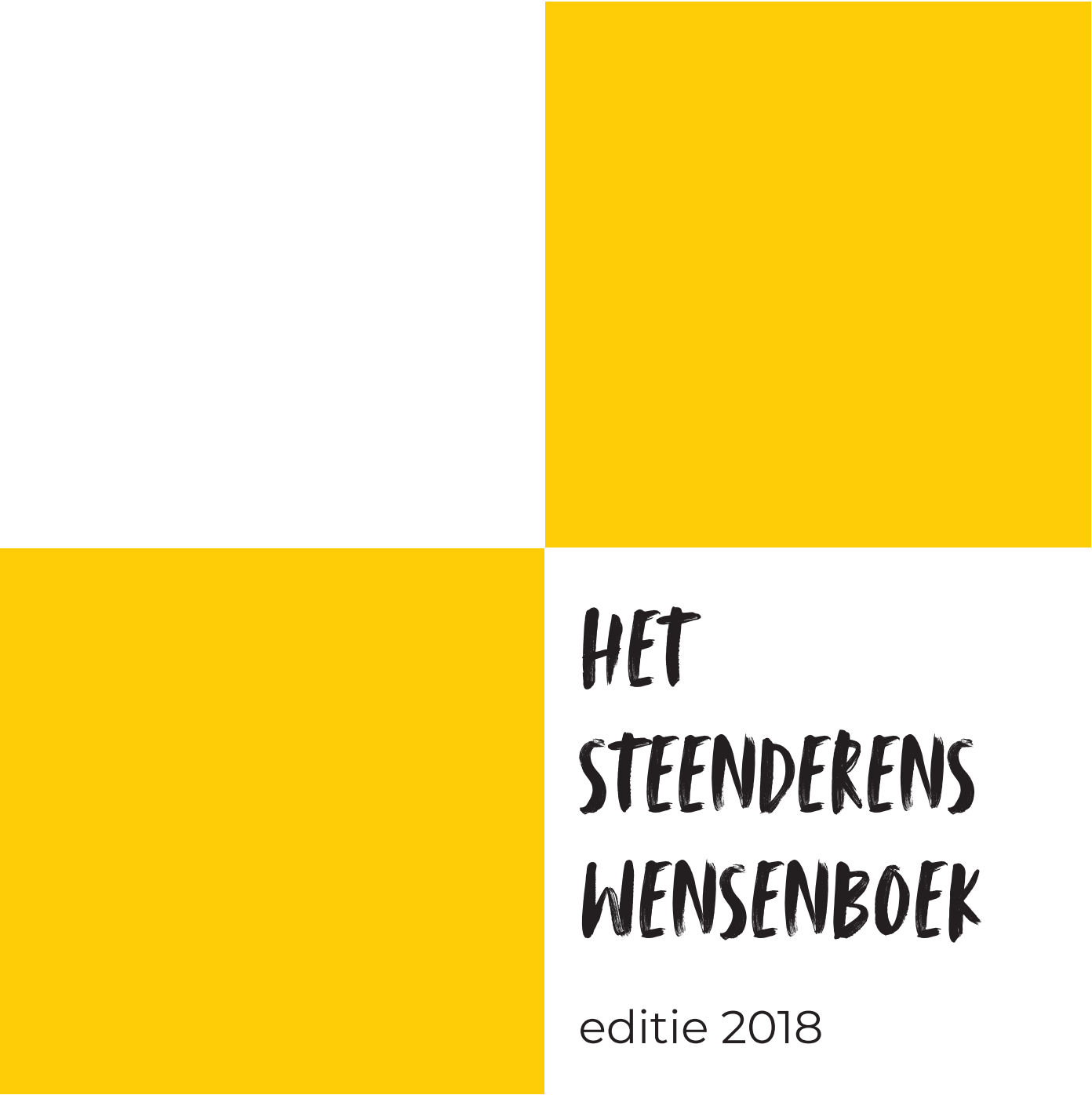

The image features two large, solid yellow squares. One square is positioned in the upper right quadrant, and the other is in the lower left quadrant. They overlap in the center of the page, creating a white cross-like shape. The text is located in the white area where the squares overlap.

HET STEENDERENS WENSENBOEK

editie 2018

1. INLEIDING
2. DE STAND VAN ZAKEN: KWALITEITEN, KANSSEN EN VERBETEREN
3. TERUGBLIK OP DE TOTSTANDKOMING
4. DE WENSEN
5. HET VERVOLG

COLOFON

Het Steenderens Wensenboek, editie 2018
september 2018

De werkgroep Vitale Kernen in Steenderen bestaat uit:

Rieks Eggens (Steenderens Belang)
Marco Garsen (Steenderens Belang)
Geert Postma (Welzijn Steenderen)
Ryian Berendsen (Welzijn Steenderen - stage)
Ward van der Reyden (Steenderense Ondernemersvereniging)
Ap Meulenveld (Steenderense Ondernemersvereniging)
John Rutjes (Steenderense Ondernemersvereniging)
Martin Nieuwenhuis (IJclub en Woonzorgcentrum De Bongerd)
Marnix Meijer (Gemeente Bronckhorst)
Arie Vries (Gemeente Bronckhorst)
Geesje Philippi (Procesmakers)

mail: dorpslab@vitaal-steenderen.nl

1. INLEIDING

Op initiatief van de gemeente Bronckhorst en onder de titel Vitale Kernen werken vertegenwoordigers van gemeente en inwoners uit Steenderen samen aan plannen en project- en voor een toekomstbestendige dorpskern. Aanleidingen zijn o.a. leegstand, demografie en het functioneren van winkelgebieden.

Voor je ligt de eerste versie van het Steenderens Wensenboek.

Dit document beschrijft het resultaat van de afgelopen negen maanden werken aan Vitale Kernen in Steenderen. Deze eerste editie van het Wensenboek is een mooi resultaat. Het Wensenboek is bedoeld om resultaten te verankeren, om betrokkenen en geïnteresseerden te informeren en om gemeente, ambtenaren, bestuur en raad, te laten zien dat Steenderen er werk van heeft gemaakt.

> *De stand van zaken: het is nodig!*

Steenderen is prachtig er gebeurt een hoop. Maar dat er het nodig moet gebeuren is ook duidelijk. Onder de stand van zaken in hoofdstuk 2 worden de kwaliteiten om te behouden, de kansen om toe te voegen en de verbeterpunten om aan te pakken beschreven.

> *De totstandkoming middels een interactief proces*

Om het Wensenboek te maken, is gebruik gemaakt van lokale kennis, de opbrengsten uit vier dorpslabbijeenkomsten en “Proef de Toekomst van Steenderen”, onderzoeken en de nodige expertise (zie hoofdstuk 3).

Het Wensenboek is nooit klaar. Het werken aan een Vitaal Steenderen is een continue en interactief proces. Aanpassen en verfijnen van het Wensenboek blijft volop mogelijk en noodzakelijk. Jaarlijks verdient het Wensenboek een update.

> *De wensen*

Welke wensen er in Steenderen leven is beschreven in hoofdstuk 4: De Wensen aan de hand van vier thema's en het Dorpslab.

> *Hoe verder*

Een actiekaart stelt prioriteiten en geeft aan waar we op korte termijn mee aan de slag willen. De actiekaart en meer over hoe verder lees je in hoofdstuk 5. Er is te lezen welke projecten en acties al benoemd zijn om daadwerkelijk dingen te doen.

Als werkgroep hebben we de smaak te pakken. Wij willen verder: van visie via plannen en begroting naar daadwerkelijke uitvoering.

Er zijn meer dan 200 inwoners actief betrokken en een aantal van hen gaven zelfs aan graag mee te helpen plannen waar te maken. Steeds meer mensen raken enthousiast en overtuigd.

Om plannen uit te voeren hebben we inzet van experts, professionele procesondersteuning en de gemeente nodig, als partner, als eigenaar, als verantwoordelijke en ook als budgethouder.

'We slaan
de handen in een
om krimp te voorkomen'

2. DE STAND VAN ZAKEN

De werkgroep maakte eerst een inventarisatie aan de hand van eigen kennis, inventarisaties uit het verleden en door het raadplegen van de achterban.

Al eerder vroeg het Steenderens Belang inwoners van Steenderen naar hun wensen inzake de leefbaarheid van hun dorp via een dorpsenquête in 2009, de ontwikkeling van het dorpsplein in 2012, en via de projectgroep Oost11 en de algemene ledenvergaderingen in 2016 en 2018.

Het combineren van de opgehaalde informatie resulteerde in de volgende keuzes.

2.1 Het werkgebied is Steenderen

Vitale kernen binnen de gemeente Bronckhorst kent als aanleiding leegstand in het kernwinkelgebied. In Steenderen ligt het winkelaanbod verspreid over de kern. Steenderen heeft van oudsher nooit een echt dorpscentrum gehad. Er is weinig tot geen leegstand in specifiek daarvoor bestemde winkelpanden.

Er is daarom gekozen om de vitaliteit van het hele dorp Steenderen te beschouwen, waarbij de invloed van de kern op het buitengebied en andersom niet mag worden vergeten. Met dien verstande worden de grenzen van het oude gemeente Steenderen als grens van het werkgebied genomen.

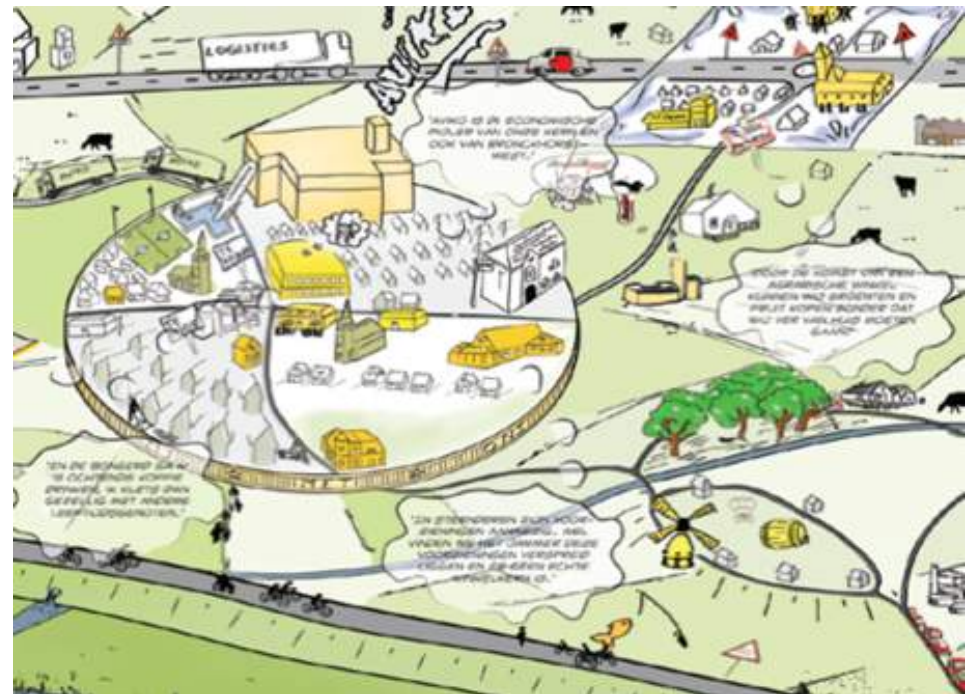
2.2 De inhoud kent vier thema's

De inventarisatie leidde tot vier thema's. Per thema is beschreven: wat is de huidige situatie, wat is er te verbeteren en waar liggen de kansen?

> *Wegen en openbare ruimte*

Steenderen ligt op de (sluip)route Zutphen - Arnhem. Verkeer kan gemakkelijk op hoge snelheid door het dorp rijden. Verkeersremmende maatregelen en geparkeerde auto's werken averechts en maken de weg een mooi parcours voor de ware coureur.

De kwaliteit van het openbaar groen, de wegen en paden zijn onder de maat. Het beheer staat op een (te) laag pitje. Problemen met het groen, losliggende tegels of slecht asfalt werden door de gemeente pragmatisch opgelost, zonder oog voor het grotere geheel. Kijk bijvoorbeeld naar het groen op het dorpsplein, de snelheidsbeperking op de Toldijkseweg - Burg. Smitsstraat, etc.

afbeelding 1: Mindscape uit Oost11

Ook de voetpaden in het dorp verdienen aandacht. Ze zijn deels door het groen, deels omdat ze verouderd zijn, niet breed genoeg voor wandelwagens, rollators, etc.

Afgelopen jaren zijn er al mooie plannen gemaakt voor onder andere het dorpsplein. Plannen die in samenspraak zijn gemaakt door gemeente, Steenderens belang en omwoners. Deze zijn echter nooit uitgevoerd.

Het overheersende gevoel is dat er veel werk nodig is om Steenderen ruimtelijk weer mooi te krijgen.

>> VERBETEREN

Het (sumiere) openbaar vervoer zorgt voor de zelfstandigheid van jongeren en ouderen in

de verbinding naar vrienden en voorzieningen in Zutphen, Hengelo, Doesburg en -Doetinchem. Er zijn geruchten dat de bus verdwijnt uit Steenderen.

Ook is het gebruikelijke wantrouwen jegens de overheid sterk aanwezig. Er is de nodige scepsis om opnieuw plannen te maken. Eerdere plannen zijn niet tot uitvoering gekomen. Waarom zou het nu wel lukken?

>> KANSEN

Steenderen heeft de kwaliteiten om er een verblijfsdorp van te maken, waar je graag even stopt onderweg. Van werk naar huis, voor een zakelijke afspraak in het midden, tijdens je ommetje met de hond of als toerist onderweg naar Bronckhorst.

Dit proces is bovendien een kans om een overkoepelende visie te maken, waarmee aansluiting wordt gevonden bij het meerjaren onderhoud van boven en ondergrondse infrastructuur en groen en dit structureel vorm te geven.

Er is al flink wat voorbereidingswerk in de planvorming gedaan voor het dorpsplein dat nog steeds bruikbaar is.

> Wonen

Steenderen is een prachtig dorp in het vruchtbare IJssellandschap. Op 20 minuten van Arnhem en 1 uur van Utrecht ervaar je de rust en ruimte.

Er is een school, een actief verenigingsleven en voldoende winkelaanbod. Ook eerstelijns gezondheidszorg is in het dorp aanwezig.

>> VERBETEREN

Door het bevroren van de bouwplannen zit de woningmarkt in Steenderen op slot. Herzien van dit besluit is noodzakelijk om gedoseerd te kunnen bouwen.

Er is een onbalans in huren en kopen, grote en kleine, dure en goedkope woningen. Lokale jongeren en ouderen voelen zich genooddaakt om in de omliggende plaatsen passende woonruimte te zoeken, in Doetinchem bijvoorbeeld.

>> KANSEN

Het terrein achter de Engel is verwaarloosd. Hier moet snel een plan komen. De ligging centraal in het dorp zorgt er voor dat het nu velen een doorn in het oog is en maakt dat wat er gebeurt ook in het oog springt.

Huurwoningen aan de Koningin Wilhelminalaan en de Burgemeester Smitstraat lijken aan grondige renovatie toe. Een opwaardering biedt kansen voor verduurzaming en nieuwe doelgroepen en geeft smoel aan de entree van het dorp. Sité, nu een een grote beheerder op afstand, moet een partner worden.

Nieuwe woonwensen zorgen voor nieuwe woonvormen. Gecombineerd met de steeds verder gaande eisen om zelfvoorzienend en minimaal milieubelastend te bouwen en wonen, zorgen voor experimenteer ruimte. Steenderen biedt ruimte voor innovatie en pilots.

> Ontmoeten

De verenigingen (sport en cultuur) spelen een grote rol in het sociale netwerk, er zijn veel vrijwilligers actief om de vereniging te besturen en evenementen te realiseren. Ook de fuif en de kermis zijn oude tradities die bijdragen aan de identiteit van Steenderen.

Allen zorgen ervoor dat in de samenleving meerdere generaties samenkomen.

>> VERBETEREN

Er zijn op dit moment in Steenderen veel gebouwen die je kunt gebruiken en huren om elkaar te ontmoeten. Elke eigenaar/beheerder is op zoek naar een eigen aandeel in de markt.

>> KANSEN

Het opknappen van het dorpsplein kan zorgen voor laagdrempelige en informele ontmoetingen, waarbij de evenementen op het dorpsplein natuurlijk behouden kunnen blijven.

De nieuwe oudere zoekt andere activiteiten. Over 10 jaar zijn er 2x zoveel 70-plussers in Steenderen.

Steenderen is weinig ingericht op toerisme. Daar ligt met Bronckhorst naast de deur zeker een kans. Ook deze bezoekers gaan nu door Steenderen in plaats van er te verblijven. Uitgangspunt is dat als het dorp leuk is voor haar inwoners, bezoekers zullen volgen.

En tot slot, slimme wijzen om samen te werken in plaats van te concurreren, zorgen voor kansen. Er komt minder druk op vrijwilligers, verenigingen en organisaties. Een omni-vereniging kan daar een voorbeeld van zijn.

> Ondernemen

Steenderen is van oudsher een agrarische dorp. Aviko en Friesland Campina vestigden zich in Steenderen en produceren er nog steeds diverse aardappelproducten en kazen. Het zijn nog steeds twee grote werkgevers. Op het industrieterrein vind je ook nog een aantal kleinere bedrijven.

Het winkelaanbod is niet uitgebreid maar voorziet in de basisbehoefte voor Steenderen en de dorpen er direct omheen. Op dit moment zijn er ontwikkelingen in de Steenuil in combinatie met een plein bij COOP supermarkt.

>> VERBETEREN

In de komende 10 jaar bereiken veel winkeleigenaren de pensioenleeftijd. Daar is opvolging nodig of er dreigt leegstand en voorzieningen verdwijnen. Het reeds leegstaande pand van de Rabobank heeft een (te) groot oppervlakte om op-nieuw aan 1 partij verhuurd of verkocht te krijgen.

>> KANSEN

De opgave is het creëren van een aantrekkelijke dorpskern met verblijfskwaliteit in het gebied rondom de kerk en COOP. Het concentreren zorgt voor levendigheid en ontmoeting. En juist door het naderende pensioen van sommige ondernemers, ontstaan er makkelijker kansen voor jonge ondernemers met nieuwe ideeën.

Ook telt Steenderen veel ZZP-ers die vanuit huis werken. Het bundelen van deze dienstensector kan zowel ruimtelijk, door gedeelde kantoorfaciliteiten, als in het dienstenpakket, samenwerken onderling en met de industrie, groei opleveren.

2.3 Vitale kernen en het Wensenboek zijn een continue proces

Een visie klinkt als een document dat gegoten is in beton en op het moment dat uitvoering aan de orde is is de visie achterhaald. Dat mag in Steenderen niet gebeuren. Daarom kiezen we voor een Wensenboek dat jaarlijks wordt bijgewerkt en vragen we om professionele procesbegeleiding die bewaakt en aanjaagt (zie hoofdstuk 4 >> Continuïteit met het Dorpslab).

Daarmee garanderen we dat het werken aan een Vitaal Steenderen een continue en vitaal proces is.

3. TERUGBLIK OP DE TOTSTANDKOMING

Het Wensenboek is een goede onderlegger om beargumenteerd projecten uit te voeren. Het Wensenboek geeft richting en focus. Bovendien biedt het een afwegingskader en wordt het door de gemeente gebruikt om te prioriteren en budgetten te verstrekken. De gemeente kan met het Wensenboek het nieuwe bestemmingsplan verder vormgeven. De inhoud en prioritering zijn weergegeven in hoofdstuk 4. Het proces in dit hoofdstuk

Aan het komen tot de juiste inhoud en prioriteiten gaat een heel proces vooraf. De werkgroep verzette afgelopen 9 maanden veel werk. Er werd vergaderd, koffie gedronken en stevig gediscussieerd. Natuurlijk kon de werkgroep niet zomaar alles zelf bedenken. We hebben brede steun uit de samenleving nodig om te laten zien dat het menens is. Daarvoor organiseerden we flink wat communicatie en interactieve bijeenkomsten. We schetsen hieronder een aantal belangrijke momenten uit het interactieve proces.

3.1 Analyse door Goudappel Coffeng

Eind 2018 maakte de werkgroep met Marco Aarsen van Goudappel Coffeng een ronde door Steenderen. Zijn eerste indruk is dat er het nodige mag gebeuren. Marco is landschapsarchitect bij een bureau met veel verkeerskundigen. Het verbinden van deze twee werkvelden met elkaar is enorm waardevol en past bij de opgave in Steenderen.

Marco heeft een analyse gemaakt van het dorp. Zijn belangrijkste bevindingen:

- een doorgaand karakter. Er is veel ruimte voor de auto (asfalt) en weinig ruimte voor de fietser en voetganger.
- onduidelijke dorpsentrees. Deze worden nu met enkel een bord aangegeven. Je ervaart het niet.
- er is veel historische bebouwing.
- er zijn mooie grote bomen.
- er is een mooi gelegen café.

Marco vat het samen: "De grote opgave zit in kwaliteit van de verkeersruimte en openbare ruimte en in balans tussen verkeersruimte en openbare ruimte. Monumenten en functies zijn nu versnipperd. Een goede openbare ruimte zorgt voor verbinding, leefbaarheid en verblijfskwaliteit in het dorp."

3.2 De gezamenlijke ledenvergadering

Op 5 februari 2018 waren de ledenvergaderingen van de SOV en Steenderens Belang. De ledenvergaderingen vonden gelijktijdig plaats. En nadien volgde een gezamenlijke vergadering over het werken aan Vitaal Steenderen.

Kennismaken stond centraal tijdens deze avond. In een bijeenkomst van een uur konden de ongeveer 75 aanwezigen kennis maken met de werkgroep, de reeds gemaakte analyse, de benoemde thema's en de analyse van Goudappel Coffeng.

Er is aanwezig gevraagd om de vier thema's te rangschikken op prioriteit. De volgorde was:

1. wonen
2. ondernemen
3. wegen en openbare ruimte
4. ontmoeten

Het verslag van deze bijeenkomst staat [online](#).

3.3 Het Manifest

In aanloop naar de verkiezingen is met alle vier dorpen die werken aan Vitale Kernen een manifest aangeboden aan de burgemeester. Met dit [manifest](#) riepen we het college en de politiek op om de ingeslagen weg te continueren en versterken. We boden handvatten om Vitale Kernen een plek te geven in het collegeprogramma 2018-2022.

Aan de achterzijde van het manifest staat een top 5 voor elke kern. De top 5

afbeelding 2: voorzijde Manifest Vitale Kernen

waar we met de werkgroep in Steenderen voor gaan.

1. Wegen en groen: een aanpassing van de twee verkeersaders door Steenderen;
2. Het dorpsplein krijgt een metamorfose en staat synoniem voor ontmoeting;
3. Op korte termijn kunnen er woningen gebouwd worden;
4. Een ondernemende houding verdient steun;
5. Een Dorpslab als ontmoetingsplek en broedplaats waar ideeën worden waargemaakt.

3.4 Vier dorpslabateliers

Tijdens de gezamenlijke ledenvergadering op 5 februari 2018 werden vier dorpslabateliers aangekondigd. In maart en april waren er vier avonden, waarin aanwezigen onder professionele procesbegeleiding het gesprek voerden. Elke avond stond één van de vier thema's centraal: wegen en openbare ruimte, wonen, ontmoeten en ondernemen. Deze avonden waren bedoeld om bewoners, ondernemers en belanghebbenden in Steenderen uit te horen over kwaliteiten van Steenderen, ergernissen en wilde ideeën.

Na afloop van alle vier dorpslabateliers is er een publieksverslag verspreid. Ook deze is [online](#) nog in te zien.

3.5 Proef de Toekomst van Steenderen

Alle opbrengsten uit de dorpslabateliers zijn door de werkgroep geanalyseerd. Deze opbrengsten uit de bijeenkomsten zijn vertaald naar vijf grote illustraties: 4 themaposters en een actiekaart.

De vijf posters met illustraties zijn geëxposeerd op 12 juni in de Remigiuskerk. Huis aan huis is een flyer verspreid om mensen uit te nodigen voor Proef de Toekomst van Steenderen. In de kerk was een mini-expositie die in de middag en avond bezocht kon worden.

Letterlijk en figuurlijk was er de mogelijkheid om te proeven. Er was kaas van de Friesland Campina, appelsap uit de boomgaard van Horstink en aardappeltjes van de Aviko.

Een kleine 200 geïnteresseerden kwamen kijken. Zij zagen, naast de vijf poster met illustraties, het filmpje waarin de werkgroep zich voorstelt, de posters die op 5 februari in de gezamenlijke ledenvergadering zijn getoond, materiaal dat tijdens werkgroepvergaderingen is gebruikt en het materiaal uit de dorpslabateliers. Bezoekers konden daarmee zien hoe de vijf posters met illustraties tot stand zijn gekomen.

Een ieder die de expositie Proef de Toekomst van Steenderen heeft bezocht, kon zijn stem laten horen en toevoegingen doen op de posters.

3.6 Achtste Steen

De achtste steen is het maandelijkse huis-aan-huis blad voor Steenderen. Er is voor gekozen om dit te gebruiken als communicatie-instrument.

- Begin februari werd afgetrapt en de basisinformatie gedeeld. Ook werd de gezamenlijke ledenvergadering aangekondigd.
- In mei stond er een update in de achtste steen en was er de gelegenheid om Proef de Toekomst van Steenderen aan te kondigen.
- In juli deed de achtste steen verslag van Proef de Toekomst.
- Eind 2018 volgt een artikel over de resultaten tot nu toe en een doorkijk naar wat er in 2019 gaat gebeuren.

Daarnaast verschenen er enkele artikelen in het Contact en op de website van het Steenderens Belang.

afbeelding 3: verslag zoals verspreid onder geïnteresseerden en bezoekers Proef de Toekomst van Steenderen

4. DE WENSEN

Het wensenboek kent de vier thema's: wonen, ondernemen, wegen en openbare ruimte en ontmoeten. En de nadrukkelijke wens om het niet bij een eenmalige visie te laten.

> Thema 1: Wonen voor iedereen

Wonen voor iedereen is de ambitie, waar alle wensen aan bij dragen. Gezinnen, samenwonenden, pensionado's, jong, oud en/of zorgbehoevend kunnen wonen in Steenderen. Het is belangrijk dat alle generaties in de samenleving vertegenwoordigd zijn, dat zorgt voor draagkracht voor scholen, verenigingsleven, vrijwilligerswerk en winkels. De wensen zijn:

- ruimte om te bouwen;
- het mogen splitsen van grote huizen en erven;
- goed contact met Sité, onder andere over:
 - mooie woningen aan de Burg. Smitstraat;
 - meer betaalbare huurwoningen;
 - niet meer loten. Nieuwe bewoners hebben een binding met Steenderen;
 - het verbeteren van seniorenwoningen.
- de kansen voor verduurzaming eenvoudig kunnen benutten;
- het Platform Anders Wonen is een waardig gesprekspartner voor professionele organisaties;
- levendigheid op het terrein achter de Engel.

> Thema 2: Ondernemers verbinden

De ambitie op het thema ondernemen is om ondernemers te verbinden. Dat geldt voor diensten en industrie, ZZP en MKB. Daarbij horen de volgende wensen:

- Winkels en horeca zijn gecentreerd tussen kerken en markt;
 - Bestemming mag mee verhuizen.
- Jonge ondernemers krijgen de ruimte;
- Ondernemers vinden elkaar en versterken hun gezamenlijke dienstverlening door te werken op

- flexplekken;
- We zetten samen Steenderen op de kaart met een marketingconcept.

> Thema 3: Aantrekkelijk verblijfsdorp (wegen en openbare ruimte)

De kern van wegen en openbare ruimte is het aantrekkelijke verblijfsdorp. Elke wens en maatregel onder dit thema draagt bij aan een aantrekkelijk verblijfsdorp.

De wensen die er in 2018-2019 bij horen zijn:

- 30 op de invalswegen;
- duidelijk aangewezen parkeerplaatsen. Het parkeren draagt bij aan een veilige infrastructuur;
- er zijn veilige fietsroutes;
- het dorpsplein = een ontmoetingsplein;
- op de trottoirs kunnen voetgangers, rollators en kinderwagens uit de voeten;
- de dorpsentree via de Burgemeester Smitstraat wordt het visitekaartje van Steenderen.

> Thema 4: Ontmoeten voor alle generaties

Ontmoeten voor alle generaties staat centraal. Daarbij horen de volgende wensen:

- het dorpsplein en omliggende gebouwen nodigen uit tot ontmoeten;
 - het is ook aantrekkelijk voor bezoekers;
- er zijn activiteiten voor nieuwe ouderen;
- jongeren betrekken;
- stimuleren van de fuif in de omtrek;
- verbinden van verenigingen om samen sterk te staan:
 - voldoende sport
 - voldoende cultuur
 - voldoende diversiteit

> Continuïteit met het Dorpslab

We hebben iets nodig om continue te werken aan de veelheid kleine en grote ideeën en projecten die Steenderen vitaal houden en maken. We noemen die (on- en/of offline) plek het Dorpslab.

Het Dorpslab stelt ons in staat om continue te werken aan Vitaal Steenderen. Het Dorpslab zorgt voor de dagelijkse afstemming tussen een ieder die werkt aan de realisatie van een van de wensen van Vitale Kernen.

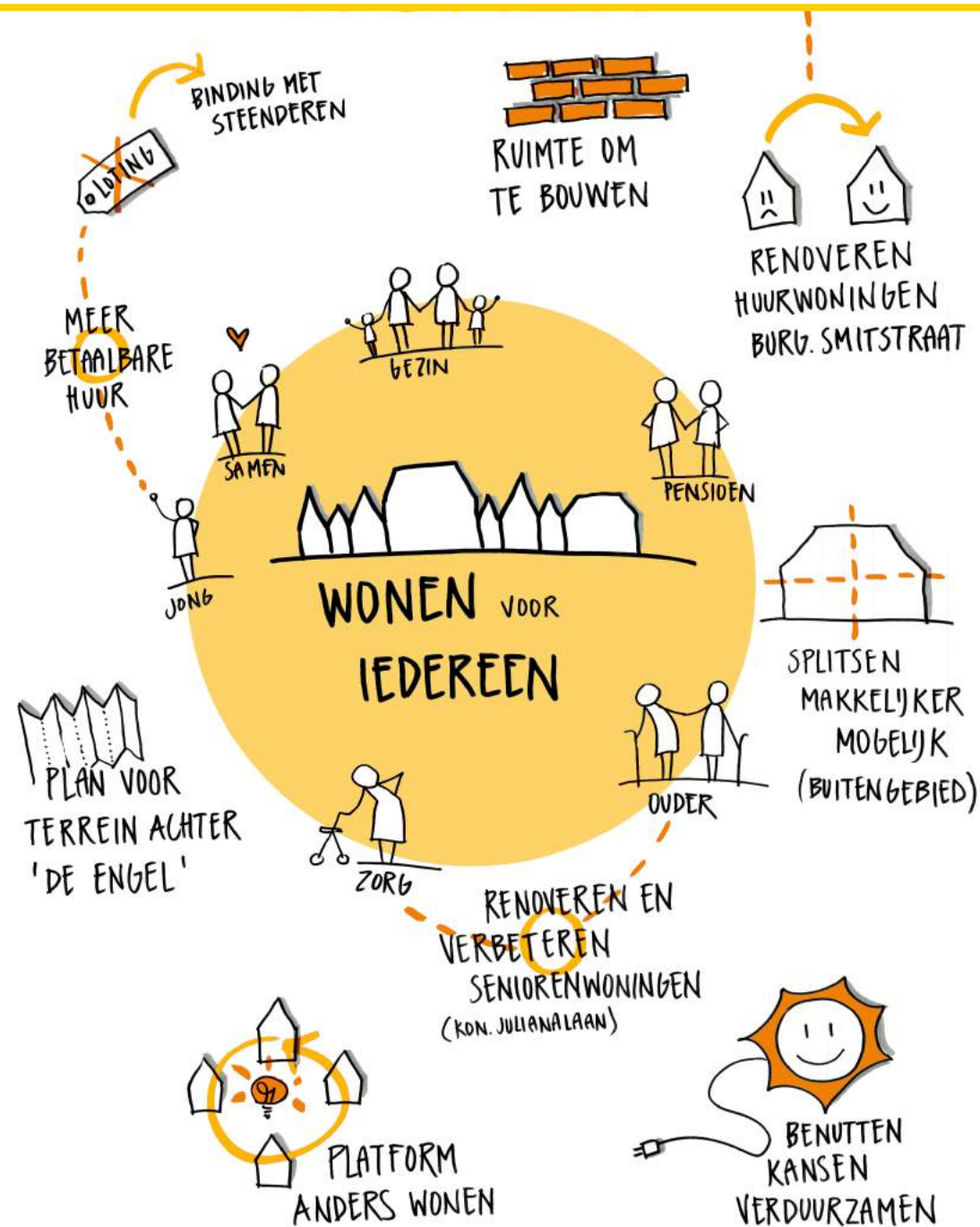

De Werkgroep krijgt iets meer afstand tot de uitvoering en houdt supervisie op het lange termijn resultaat. Deze organisatiestructuur verdient komend najaar verder uitwerking.

Het Dorpslab werkt met een team van professionals (betaald en vrijwillig). Het Dorpslab is de spin in het web van de realisatie van het Wensenboek en de Actiekaart. Naast dagelijkse afstemming is er jaarlijks een feestelijke gelegenheid waar successen uit het afgelopen jaar worden gevierd en de bakens voor het nieuwe jaar worden uitgezet. We experimenteerden al met de vier dorpslabateliers om ideeën op te halen en bakens uit te zetten.

Ook organiseert het Dorpslab een spreekuur waar laboranten (mensen met een groot hart en netwerk) je helpen om verder te kunnen met je idee dat bijdraagt aan een vitaal Steenderen. Er worden verbindingen gelegd en bewaakt.

'Hier worden
ideeën
waargemaakt.'

4.1 Toelichting op wonen

De wensen zijn:

> *Ruimte om te bouwen*

Er zijn al een flink aantal jaren geen kavels uitgegeven in Steenderen. Mede door het provinciale woningcontingent houdt de gemeente de hand op de knip. De wens is ruimte om te bouwen, zo brengen we beweging in de woningmarkt in Steenderen.

> *Goed contact met Sité*

Sité is de woningcorporatie in Steenderen. Nagenoeg alle huurwoningen worden via deze corporatie verhuurd. In een aantal kansrijke ontwikkelingen is zij dan ook een belangrijke partner. Denk aan:

- het vervangen of renoveren van de woningen aan de Burgemeester Smitstraat;
- het realiseren van meer betaalbare huurwoningen;
- het afschaffen van de loting, waardoor nieuwe bewoners een betere binding met Steenderen hebben. Nu wonen mensen vaak heel kort in Steenderen, omdat de woningen relatief snel beschikbaar zijn. Ze vertrekken zodra er een huurwoning beschikbaar is op de plek van hun eerste voorkeur in bijvoorbeeld Doetinchem;
- het renoveren en verbeteren van de seniorenwoningen. Deze zijn niet senioren-proof.

De wens is om Sité als partner te hebben in het wonen voor iedereen in Steenderen

> *Een waardig gesprekspartner voor professionele organisaties door het platform Anders Wonen*

Met het oprichten van het platform Anders Wonen krijgt Steenderen een expertiseplatform op het gebied van wonen. Het platform Anders Wonen is een sparrings- en gesprekspartner voor gemeente en woningstichting als het gaat om woonwensen uit het dorp. Ook ontwikkelt en deelt het kennis over energieneutraal wonen en innovatieve woonvormen als het tinyhouse, het hofje, de meergeneratiewoning, de aardgasloze woning, etcetera.

> *Het kunnen splitsen van grote huizen en erven*

In Steenderen staan en komen een aantal grote huizen en boeren erven beschikbaar. Deze zijn niet altijd geschikt voor de vraag op de woningmarkt en de eisen die de huidige tijd stelt. Het kunnen splitsen van huizen en erven maakt dat deze huizen toekomstbestendig zijn en innovatieve woonvormen als meergeneratiewonen, de kangaroowoning en de mantelzorgwoning beschikbaar komen.

> *Benutten van de kansen voor verduurzaming*

Er zijn voldoende kansen om de huizen in Steenderen te verduurzamen. Daar ligt een opgave voor de verhuurders en de eigenaren. De individuele mogelijkheden zijn onvoldoende bekend en bereikbaar. De wens is deze beter te benutten.

En collectieve mogelijkheden voor bijvoorbeeld zonnepanelen, hoe aardgasloos te worden, etc., dienen te worden onderzocht.

> *Levendigheid op het terrein achter de Engel.*

Het terrein achter de Engel is een doorn in het oog. Hier dient iets te gebeuren. De wens is woningbouw op deze locatie. Dat kan zorgen voor beweging en inspiratie op andere plekken.

4.4 Toelichting op ondernemen

De ambitie op het thema ondernemen is om ondernemers te verbinden. Dat geldt voor diensten en industrie, ZZP en MKB. Daarbij horen de volgende wensen:

> Winkels en horeca zijn gecentreerd tussen kerken en markt

De opgave is het creëren van een aantrekkelijke dorpskern met verblijfskwaliteit in het gebied rondom de kerk en COOP. De wens is om winkels en horeca meer te centreren in het gebied rondom de Remigiuskerk en supermarkt COOP. Het concentreren zorgt voor levendigheid en ontmoeting.

>Bestemming mag mee verhuizen

Om het vestigen van winkels en horeca in het centrum te stimuleren is het de wens dat bestemmingen mee mogen verhuizen. Een vrijkomende woning in het centrumgebied, moet eenvoudig een winkelbestemming kunnen krijgen. En het achtergebleven winkel-pand, krijgt een woonbestemming.

Een eerste stap is het inventariseren van verhuizingsbereidheid onder de gevestigde ondernemers.

Ook het onderzoeken van een verkaskas, een potje om verhuizen te stimuleren, is een wens. Nader onderzoek moet uitwijzen wat de mogelijkheden zijn.

> Jonge ondernemers krijgen de ruimte

Ondernemerschap en bedrijvigheid is een belangrijke pijler onder een vitale kern. Steenderen heeft ondernemers met frissen ideeën hard nodig om de economie draaiende te houden. Dit geldt voor nieuwe bedrijven en concepten als ook voor overnames.

Juist door het naderende pensioen van sommige ondernemers, ontstaan er makkelijker kansen voor jonge ondernemers met nieuwe ideeën.

De wens is een vestigingsbeleid en -klimaat dat jonge ondernemers uitdaagt en uitnodigt zich te vestigen in Steenderen.

> Ondernemers vinden elkaar en versterken hun gezamenlijke dienstverlening door te werken op flexplekken

Er zijn veel ZZP-ers in de dienstverlening gevestigd in Steenderen. Als zij elkaar beter leren kennen, kunnen ze meer voor elkaar en voor Steenderen betekenen. De wens is om dat te stimuleren.

Het bundelen van deze dienstensector kan zowel ruimtelijk, door gedeelde kantoorfaciliteiten, als in het dienstenpakket, samenwerken onderling en met de industrie, groei opleveren.

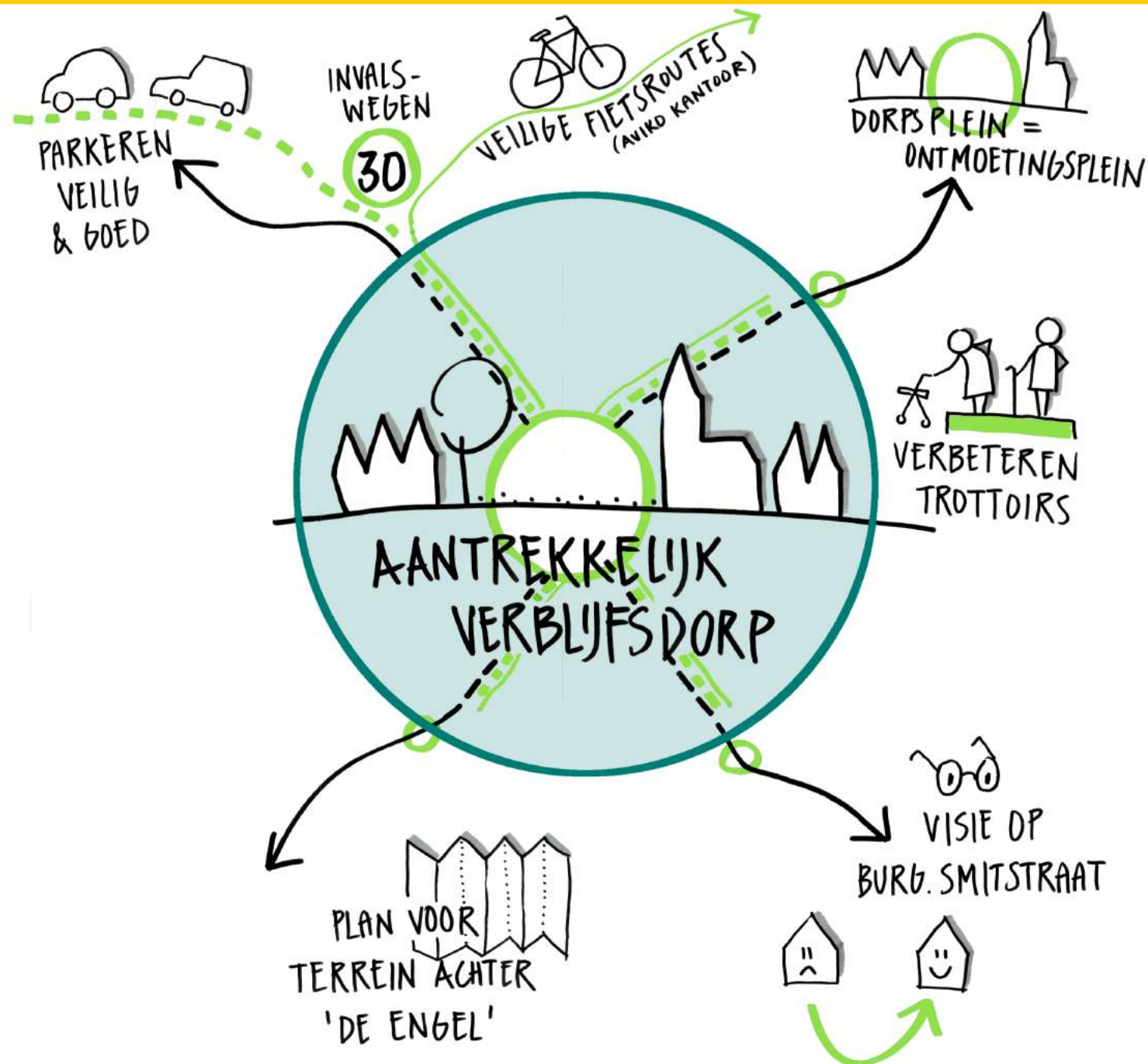
> We zetten samen Steenderen op de kaart met een marketingconcept

De identiteit van Steenderen is herhaaldelijk besproken. Deze identiteit is gevat in:

“Steenderen voedseldorp”

De omgeving van Steenderen is rijkelijk ingevuld met agrarische bedrijven en in het buitengebied zijn meerdere voedselproducenten die streekproducten leveren. In het dorp bevinden zich twee grote voedselproducerende bedrijven van wereldformaat. De Aviko maakt van de aardappel een variëteit aan aardappelproducten en Friesland Campina produceert meer dan 70 soorten kaas.

De wens is om al die voedselproducerende bedrijven samen te brengen en een gezamenlijk marketingconcept te ontwikkelen. Het marketingconcept is waardevol voor de bedrijven, de inwoners van Steenderen en trekt bezoekers en toeristen. In de kern van Steenderen komt misschien wel een voedsellab en/of een voedselmuseum. Daar werken we aan bijzondere ontdekkingen en de marketing en communicatie. Zo pikt Steenderen een graantje mee van de toeristische activiteiten in het buitengebied van Steenderen en omgekeerd.

4.3 Toelichting op Wegen en Openbare ruimte

Door te werken aan de realisatie van de volgende wensen komt de ambitie van een aantrekkelijk verblijfsdorp steeds dichterbij. Hieronder wordt per wens een korte toelichting gegeven.

> 30 op de invalswegen

Op het moment dat je nu de bebouwde kom van Steenderen in rijdt, wordt je geacht 30 kilometer per uur te rijden. Er staat een verkeersbord dat je daarop attent maakt en er zijn (voorzichtige) verkeersdrempels aangebracht op alle 4 de verkeersaders. Er is echter (nagenoeg) niemand die deze snelheid in acht neemt.

Om het karakter van het dorp te verstevigen, de leefbaarheid een impuls te geven en het verblijven en ontmoeten op een veilige en prettige manier te ondersteunen, moet die snelheid daadwerkelijk omlaag.

> Duidelijk waar te parkeren

Met het parkeren focussen we ook op de vier verkeersaders door Steenderen. Het parkeren langs deze wegen zorgt bij drukte voor opstopping en als het rustig is voor uitdagen de chicanes. Bekende plekken zijn de Oltmansstraat ter hoogte van De Seven Steenen en de Ariënsstraat.

Parkeren nabij de kruising de Engel zorgt bovendien voor onoverzichtelijke situaties.

Herinrichting van de wegen en het aanwijzen en/of beperken van parkeermogelijkheden draagt bij aan de verkeersveiligheid en leefbaarheid.

> Veilige fietsroutes

Er zijn een aantal plekken waar auto- en vrachtverkeer veel gebruikte routes van fietsers kruisen. Deze plekken zijn niet overzichtelijk. Het betreft bijvoorbeeld het einde van de bebouwde kom bij de Oltmanstraat en de nieuwe aangelegde weg bij de Aviko.

De wens is om te zorgen voor veilige fietsroutes door duidelijke oversteekplaatsen te maken.

> Het Dorpsplein = een ontmoetingsplein

Zie 4.4 Toelichting op ontmoeten.

> Op de trottoirs kunnen voetgangers en rollators/kinderwagens elkaar passeren

Veel van de trottoirs in Steenderen zijn slechts 3 betontegels breed (=90cm). Opritten en boomwortels zorgen er nog eens voor dat deze tegels (on)bewust scheef liggen.

Met het oog op de vergrijzing is het wenselijk om de trottoirs aan te pakken. Het moet mogelijk zijn een prettig ommetje te maken met kinderwagen, rolstoel en/of rollator.

Hierbij denken we in eerste instantie aan de trottoirs in het centrumgebied (goud gemarkeerd op de kaart) en de route van de Bongerd naar de Pannevogel. Daar zit immers naast de school ook de bibliotheek.

> De entree via de Burgemeester Smitstraat is het visitekaartje van Steenderen

De entree vanaf de Toldijkseweg bepaald het gezicht van Steenderen. Het oude gemeentehuis is een prachtig gebouw aan het begin van de Burgemeester Smitstraat, echter als je verder rijdt verliest de aanblik al snel allure.

De wens is om deze straat opnieuw het visitekaartje van Steenderen te laten zijn. Dat vraagt wat van de inrichting van de weg, het openbaar groen, van woningstichting Sité en de huurders en kopers van de woningen en bedrijven langs deze straat.

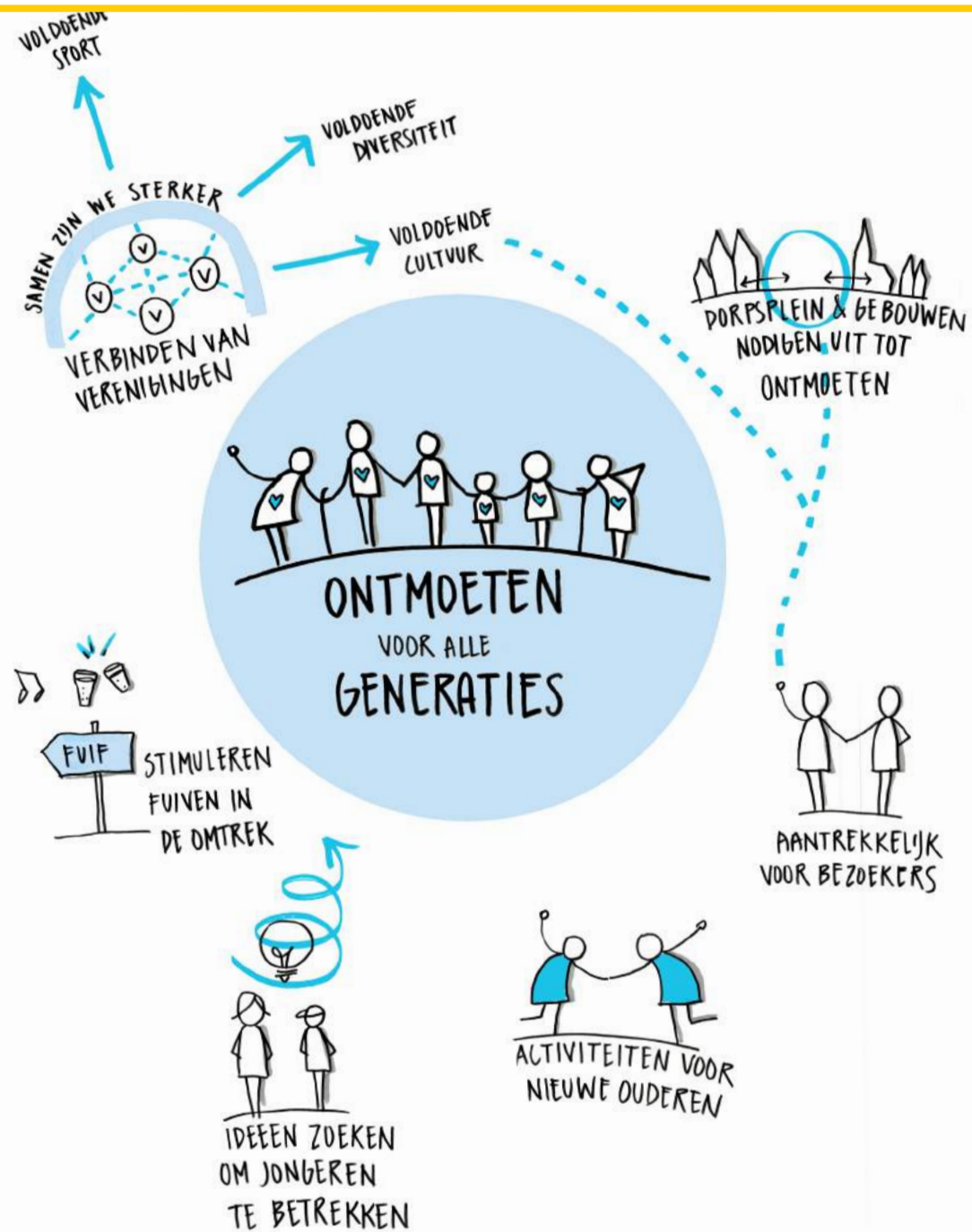

afbeelding 4: plattegrond uit de analyse van Goudappel Coffeng.

>> LEGENDA

Deze plattegrond is een mogelijke weergave van:

- hoe het verkeer van voetgangers, fietsers en automobilisten zich tot elkaar verhoudt (zie grote van de symbolen)
- de dorpsentree's (zwartomrande ster)
- de entree's van het centrumgebied (gouden ster met witte rand)
- het centrumgebied en haar markante gebouwen (gouden gebied)

4.4 Toelichting op ontmoeten

Bij het ontmoeten staat aandacht voor alle generaties centraal. Daarbij horen de volgende wensen:

> *Het dorpsplein en haar gebouwen nodigen uit tot ontmoeten*

Het dorpscentrum is aantrekkelijk voor inwoners en daarmee vanzelfsprekend ook voor bezoekers. Het dorpsplein en haar omliggende gebouwen, denk aan de kerk, het Anker, Café Heezen, de Bongerd, de Steenuil, etcetera nodigen uit tot ontmoeting.

> *Er zijn activiteiten die aantrekkelijk zijn voor nieuwe ouderen*

Vergrijzing of niet. Er komt een nieuwe generatie ouderen aan. Ouderen die mobiliteit als een gegeven beschouwen en die digitaal onderlegd zijn. Zij voelen zich niet aangetrokken tot het gebruikelijke aanbod welzijnsactiviteiten.

De wens is om in de behoefte die deze generatie ouderen heeft te voorzien in Steenderen. Zij hoeven niet naar Doesburg, Zutphen of Arnhem voor leuke activiteiten.

> *Jongeren betrekken*

Een gezonde vertegenwoordiging van alle generaties in het dorp is essentieel voor vitaliteit. Jongeren zijn niet snel geneigd deel te nemen aan de organisatie van activiteiten tbv een vitaal dorp. Toch is hun stem waardevol.

De wens is om niet te bedenken voor jongeren hoe Steenderen aantrekkelijk blijft, maar de jongeren daadwerkelijk zelf mee te laten doen.

> *Het stimuleren van de fuifen in de omtrek*

Fuifen zitten in het DNA van Steenderen. Het is een oude traditie en één van de dingen waar jongeren zich voor inzetten. Juist om die jongere te binden en boeien, en om sterke netwerken te bouwen zijn fuifen noodzakelijk.

Nadrukkelijke wens is om de organisatie van fuifen in de omtrek van Steenderen te blijven stimuleren.

> *Samen zijn we sterker*

Samen zijn we sterker. Verenigingen en evenementen vragen veel van vrijwilligers. Door het slim verbinden van verenigingen zijn we in staat om met minimale bestuurlijke inzet zo veel mogelijk reuring te organiseren en is er een gebalanceerd en divers aanbod van sport en cultuur voor inwoners en bezoekers.

De wens is om te onderzoeken hoe ondernemers met betrekking tot ontmoetingsruimte kunnen samenwerken en om te onderzoeken hoe verenigingen en organisaties samen kunnen werken in bijvoorbeeld een omnivereniging.

5. HET VERVOLG

Er is bijna een jaar gewerkt aan planvorming voor een Vitaal Steenderen. Nu gaat het een volgende fase in. Dit Wensenboek beschrijft de resultaten tot dusver en de wensen. Hoe zorgen we dat een en ander werkeelijkheid wordt.

>> De betrokken inwoners

In die dorpslabateliers en met de expositie Proef de Toekomst van Steenderen zijn meer dan 200 betrokken inwoners aangehaakt. Zij zijn vol verwachting. Een aantal van hen gaven zelfs aan graag mee te helpen plannen waar te maken. Steeds meer mensen raken enthousiast en overtuigd.

In de communicatie hebben we afgesproken om dit najaar bij hen terug te komen hoe het werken aan een Vitaal Steenderen verder gaat. We hebben ook hun inzet daarbij nodig.

>> De werkgroep

De werkgroep Vitale Kernen bestaat uit vertegenwoordigers van Steenderens Belang, de Steenderense Ondernemersvereniging, Welzijn Steenderen, Gemeente en actieve inwoners. Als werkgroep hebben we de smaak te pakken. Wij willen verder. We zetten meer tijd in om van de visie via plannen en begroting te komen tot daadwerkelijke uitvoering.

De rol van de werkgroep als schakel tussen gemeente en actieve inwoners in het realiseren en bewaken van het Wensenboek vraagt verdere uitwerking.

De werkgroep pakt graag een rol in het ophalen en aanjagen van ideeën. Dat kunnen we goed doordat wij de mensen en urgentie in het dorp kennen.

>> De gemeente

Om plannen uit te voeren hebben we naast betrokken en enthousiaste inwoners ook de gemeente nodig.

Het is fijn dat de gemeente partner blijft en gelijkwaardig mee kan doen in de werkgroep. Dat schept vertrouwen en zorgt voor goede informatievoorziening uit eerste hand.

Ook hebben we de gemeente nodig als eigenaar van de openbare ruimte en sommige locaties (kavels en/of vastgoed) en als verantwoordelijke voor een (sociale) veilige leefomgeving. Er is budget nodig om plannen met de inzet van experts uit te werken en op termijn vraagt het Wensenboek om investeringen in het sociale en ruimtelijke domein. Er ligt een kans om realisatie van plannen te koppelen aan de meerjarenbegroting en

-planning en vice versa. Een voorbeeld is dat het opknappen van wegen plaatsvindt op het moment dat het riool vervangen moet worden.

>> Actiekaart - prioriteiten stellen

Omdat niet alle wensen in een keer kunnen en hoeven te worden gerealiseerd, maken wij een actiekaart. De actiekaart geeft de prioriteiten voor 2018-2019 weer. Met de wensen op de actiekaart willen we als eerste aan de slag.

Dit zijn:

- Een inrichtingsplan Invalswegen opstellen, hiervoor is het inschakelen van expertise noodzakelijk;
- Vormgeven van het dorps- en marktplein hiervoor is het inschakelen van creativiteit en expertise noodzakelijk;
- Het onderhoudsplan wegen en trottoirs in beeld bij de gemeente;
- Actie bewerkstelligen op het terrein achter De Engel. Gemeente en eigenaar zijn in dialoog;
- Vormgeven van het Dorpslab als verbinder en aanjager, inclusief professionele procesondersteuning. We hebben gemerkt dat professionele ondersteuning zowel op inhoud als op proces nodig is. We willen deze ondersteuning uiteindelijk graag inbedden in de structuur van het Dorpslab;
- Oprichten van en status verlenen aan het platform Anders Wonen;
- Uitwerken van het concept Steenderen Voedseldorp.

>> Begroting

[Nader te bepalen]

